

Eén indicatorenlijst

Doel en functie:

De indicatorenlijst moet een rol gaan spelen bij het vroegtijdig signaleren van mogelijke slachtoffers van mensenhandel en de opvolging die aan de signalen moeten worden gegeven mede uit het oogpunt van bescherming van het mogelijke slachtoffer.

Bronnen:

De indicatorenlijst is opgesteld aan de hand van de bestaande indicatorenlijsten van de diverse organisaties en de praktische handleidingen opgesteld in het kader van een EU-project en vertaald door V&J. De indicatorenlijst is tot stand gekomen met input van IND, KMAR, V&J, politie, Inspectie SZW, BNRM.

Doelgroep:

De indicatorenlijst is zowel voor handhaving (bestuurlijk en strafrechtelijk) en opsporing als voor hulpverleners.

Vorm:

De indicatorenlijst kan opgenomen worden/is te vinden via de website/wegwijzer (in digitale vorm dus) die in het kader van het nationaal verwijsmechanisme ontwikkeld wordt.

INDICATORENLIJST MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL

INLEIDING

Je hebt een functie waardoor je in contact kunt komen met slachtoffers van mensensmokkel of mensenhandel. Je kunt een aantal signalen herkennen die op mensenhandel duiden en het mogelijke slachtoffer afhankelijk van je functie verder helpen of doorverwijzen naar een bevoegde instantie.

Deze indicatorenlijst is bedoeld voor handhaving, opsporing en hulpverlening.

Meldt het als je signalen herkent, verdachte situaties tegen komt of het vermoeden hebt dat er iets niet klopt.

Specifiek voor werkers in de gezondheidszorg is er (in verband met het beroepsgeheim) een handreiking "Signalering Mensenhandel voor werkers in de gezondheidszorg" (<http://www.soaids.nl>).

Definities:

Mensenhandel: Mensenhandel is strafbaar gesteld in artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht. Bij mensenhandel gaat het om uitbuiting van een ander of in elk geval om een handeling die op de uitbuiting van een ander is gericht. Het gaat om alle arbeid of dienstverlening binnen en buiten de seksindustrie die onder dwang (in ruime zin) moet worden verricht. Er is dus geen sprake van een vrijwillige keuze of de keuzevrijheid is beperkt.

Mensenhandel kan, maar hoeft niet gepaard te gaan met slechte werk- en leefomstandigheden.

Onder dwang in ruime zin wordt onder meer verstaan dwang door:

- (dreiging met) geweld;
- afpersing;
- fraude;
- misleiding;
- misbruik van een kwetsbare positie;
- misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht.

NB: In het geval van minderjarige slachtoffers van mensenhandel kan, maar hoeft geen sprake te zijn van dwang.

Strafbaar aan mensenhandel is niet alleen degene die zelf een ander uitbuit, of het oogmerk daartoe heeft, maar ook de degene die weet dat hij voordeel trekt uit de uitbuiting van een ander of dat had kunnen weten. Dit laatste betekent iemand die diensten verleent waarvan mensenhandelaren gebruik maken ook schuldig kan zijn aan mensenhandel.

Ook strafbaar aan mensenhandel is degene die probeert een ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen voor het verrichten van seksuele handelingen tegen betaling. Hierbij hoeft geen sprake te zijn van het (oogmerk van) uitbuiting en net als bij mensenhandel met minderjarigen kan, maar hoeft hierbij geen sprake te zijn van dwang.

Mensenhandel kan zich overal en in alle situaties voordoen. Voorbeelden van mensenhandel binnen de seksindustrie/**seksuele uitbuiting** zijn pornografie, pornofilms en webcamseks. Voorbeelden van mensenhandel buiten de seksindustrie zijn uitbuiting in reguliere sectoren en beroepen/**arbeidsuitbuiting**, zoals in de land- en tuinbouw, het huishouden, de horeca, de bouw, de scheepvaart, het wegtransport en asbest, maar ook uitbuiting buiten reguliere sectoren en beroepen/**strafbare activiteiten** zoals hennepknippen, drugskoerieren, woninginbraken, zakkenrollerij en winkeldiefstal en uitbuiting in straatkrantverkoop en bedelarij. Tot slot is **gedwongen verwijdering (ten behoeve van handel) van organen** uit het menselijke lichaam een vorm van mensenhandel.

Mensensmokkel:

Dit is het verschaffen van hulp bij de illegale toegang tot Nederland, het verschaffen van hulp bij de illegale doorgang door Nederland, het uit winstbejag verschaffen van hulp bij het illegale verblijf in Nederland en het verschaffen van middelen om het illegale verblijf in Nederland mogelijk te maken (bijvoorbeeld het tewerkstellen van illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen).

Verschillen tussen mensenhandel en mensensmokkel

	Mensenhandel	Mensensmokkel
Doel	Uitbuiting	Financieel of ander materieel voordeel
Toestemming	Nee, of ongeldig/niet-valide toestemming	Ja
Transnationaal karakter	Niet vereist	(niet) Vereist
Misdrijf	Tegen de persoon	Tegen de staat

Wat te doen bij signalen?

Ga eerst binnen je eigen organisatie na bij wie je terecht kunt met een melding.

In tweede instantie kun je, na afstemming binnen je eigen organisatie, contact opnemen met:

Vraag	Organisatie	Nummer
Directe hulp en ondersteuning	Politie	112
Medische hulpverlening		112
Melding vermoeden mensenhandel (geen directe spoed)	Lokale politie	0900 8844
Anoniem melden vermoeden mensenhandel	M	0800 7000 of meld online: www.meldmisdaadanoniem.nl/anoniem-melden
Melden vermoeden arbeidsuitbuiting	Inspectie SZW	0800 5151 of +31 70- 333 56 78 (vanuit het buitenland)
Melden vermoeden mensensmokkel	Koninklijke Marechaussee (KMAR)	0800-1814
Vragen over seksuele uitbuiting	Gespecialiseerd SOA/HIV centrum	030 252 30 04
Informatie en kennis over mensenhandel (alle vormen) en voor onderdak voor en ondersteuning van slachtoffers van mensenhandel:	Comensha (helpdesk) FairWork (helpdesk)	033 448 1186 (elke werkdag van 9.00-17.00 uur) Internet : www.comensha.nl 020-760 0809 (info@fairwork.nu)

Specifiek voor minderjarigen (informatie, kennis en opvang)	Nidos (afdeling kinderbescherming) Veilig Thuis	033-422 0809 http://www.vooreenveiligthuis.nl/veilig-thuis
---	---	---

Indicatoren mensenhandel en mensensmokkel

- **Let op** deze lijst is niet uitputtend.
- Een indicator die nu bij één vorm van mensenhandel is aangegeven, kan zich ook bij een andere vorm voordoen.
- In rood indicatoren die je bij face tot face contact aan het uiterlijk van de persoon of op de locatie met de zintuigen kunt waarnemen.
- De indicatoren voor orgaanhandel zijn zomer 2015 gereed (worden onder meer ontwikkeld binnen HOTT-project).
- **Bronnen:** praktische handleidingen EU, aanwijzing mensenhandel, indicatoren FairWork, indicatoren VN, indicatoren ILO, lijst CCV

Signalen	Seksuele uitbuiting	Arbeids-uitbuiting	Orgaanhandel (zomer 2015)	Gedwongen bedelen en criminele activiteiten	Mensensmokkel
1. Handeling					
Werving					
- Wist niet waar hij of zij ging werken	X	X		X	
- Buitensporige vergoeding voor de werving betaald.	X	X		X	
- Geen arbeidsovereenkomst, de arbeidsvoorwaarden zijn slecht gedefinieerd of de arbeidsovereenkomst is opgesteld in een taal die de betreffende persoon niet machtig is.	X	X		X	
Vervoer					
- Niet het eigen vervoer geregeld.	X	X		X	X
- Weet niet wat de route van de plaats van herkomst naar de bestemming is of weet niet wat de plaats van bestemming is (land, stad, adres en/of beschrijving woonplaats).	X	X		X	X
- Lijkt bang te zijn voor de man/vrouw die hem/haar begeleidt.	X			X	X
- Een derde persoon geeft zijn/haar paspoort terug vlak voor het oversteken van de grens.	X	X		X	X
- De reizigers in een groep lijken elkaar niet te kennen	X	X		X	X
Huisvesting					
- Woont en slaapt op het werk.		X			
- De slaapruiden zijn overvol en ongezond, en/of er zijn geen primaire sanitaire voorzieningen en/of er is sprake van beperkte privacy dan wel geen recht op privacy.	X	X		X	
- Beperkte bewegingsvrijheid op zijn/haar verblijfslocatie.	X	X		X	
- Staat ingeschreven op adres in GBA/KvK, maar verblijft daar	X				

niet/werkt binnen enkele dagen elders in het land					
2. Middelen					
Dreiging					
- Vertoont tekenen van angst of lijkt zich ongemakkelijk te voelen, vooral in de aanwezigheid van de supervisor, de leidinggevende of de mannen of vrouwen die hem/haar tijdens het vervoer, het overbrengen of bij het passeren van de grens begeleiden.	X			X	X
- Maakt onsamenhangende opmerkingen of lijkt geïndoctrineerd/geïnstrueerd	X	X		X	
- Mannen of vrouwen die de betreffende persoon begeleiden, vertonen agressief gedrag ten opzichte van hem/haar.	X	X		X	
- Wordt nerveus als er niet genoeg verdiend wordt.	X			X	
- Tijdens gesprek vertelt hij/zij tegenstrijdigheden	X	X		X	
Gebruik van geweld/aantasting lichamelijke integriteit					
- Zichtbare verwondingen (bijvoorbeeld blauwe plekken, littekens, snijwonden, verwondingen aan de mond of tanden of brandwonden van sigaretten).	X	X		X	
- Geeft signalen af dat hij/ zij bang is of zich niet op zijn/haar gemak voelt (bijvoorbeeld zweten, trillen, moeite met het rechtstreeks beantwoorden van vragen of vermijden van oogcontact zonder dat dit verband houdt met de cultuur waar hij/zij uit afkomstig is).	X	X		X	
- Bezoekt vaak de Spoedeisende Hulp e.d. in verband met verwondingen, soa's, een abortus.	X				
- Seksuele intimidatie	X	X		X	
- Tatoeages of andere merktekens (voodoo) waarmee "eigendom" door uitbouter wordt aangegeven	X				
- Heeft operaties ondergaan (bijv. borstvergroting)	X				
Beperking van bewegingsvrijheid					
- Geen/beperkt contact buitenwereld.	X	X		X	X
- Woont en werkt op dezelfde locatie.	X	X			
- Onderworpen aan veiligheidsmaatregelen (gebouwen met camera's, schuilplaatsen, bodyguards)	X	X		X	
- Geen zelfstandige bewegingsvrijheid <ul style="list-style-type: none"> o Worden begeleid wanneer ze gaan en terug komen van het werk en bij andere activiteiten o Wonen of reizen in een groep, soms met anderen die niet dezelfde taal spreken. 	X	X		X	
- Onthouden van medische hulp	X	X		X	
- Gedwongen tot criminele handelingen				X	

- Combinatie: niet EU, huwelijk of verblijf bij partner en kort nadien werken in de prostitutie	X				
Isoleren					
- Weet niet wat zijn/haar verblijfplaats of adres is.	X	X		X	X
- De werkplek bevindt zich op een afgelegen locatie die met het openbaar of eigen vervoer moeilijk te bereiken is.	X	X			
- Beperkte of geen toegang tot communicatiemiddelen (bijvoorbeeld telefoon, post, internet).	X	X		X	
- De werkgever controleert de contacten met andere mensen of staat erop vragen namens de betreffende persoon te beantwoorden en/of om alles wat er gezegd wordt zelf te vertalen.	X	X		X	X
Achterhouden van documenten					
- Heeft zelf geen (toegang tot zijn/haar) identiteitsdocumenten (paspoort, identiteitsbewijs, visa, werk- of verblijfsvergunning) of tot andere belangrijke persoonlijke bezittingen (retourticket) en kan daar ook niet op verzoek over beschikken	X	X		X	X
- Andere prostituees of arbeidskrachten bevinden zich in dezelfde situatie en hebben ook geen toegang tot hun identiteitsdocumenten.	X	X		X	
- De identiteitsdocumenten lijken vervalst te zijn.	X	X		X	
- Weet niet hoe naam wordt geschreven zoals op identiteitsdocumenten of weet weinig achtergrondinfo (weet bijv. niet of en hoeveel kinderen er zijn (look-a-like).	X				
Inhouden van loon					
- Al het geld dat hij/zij van klanten krijgt moet aan zijn/haar supervisor worden gegeven.	X			X	
- De werkgever kan geen arbeidsovereenkomst overleggen en ook geen bewijsmateriaal dat er loon aan de 'werknemer' is betaald, of er zijn wijzigingen aangebracht in werkgerelateerde documenten of salarisstroken.	X	X			
- De betalingen vinden onregelmatig en/of vaak te laat plaats.	X	X			
- Weet niet hoeveel hij/zij verdient.	X	X		x	
- Niet vrijelijk kunnen beschikken over (een deel) van de eigen verdiensten, geen eigen bankrekening/bankpas in bezit of onder dwang toegang verlenen tot bankrekening werknemer (innen geld)	X	X			
- Inhouden boetes, (onduidelijke) kosten werkgever en/of borg	X	X		X	
- Verplicht om transport, levensmiddelen en/of andere diensten bij één aanbieder (werkgever) af te nemen		X			
- Heeft regelmatig klanten, maar geen geld om bijv. huur te betalen	X				
Misleiding					

- Wist niet dat hij/zij in de prostitutie terecht zou komen of dat hij/zij seksuele diensten zou moeten verrichten.	X				
- De feitelijke arbeidsvoorwaarden verschillen van de voorwaarden die mondeling of schriftelijk zijn toegezegd (bv. lager loon)	X	X			
- Er is een nieuwe arbeidsovereenkomst ondertekend nadat hij/zij zich op zijn/haar werk heeft gemeld.		X			
Misbruik van kwetsbare positie					
- Het administratieve dossier van de betreffende persoon is niet compleet en bevat geen verblijfs -en werkvergunning.	X	X		X	
- Behoort tot een groep die gediscrimineerd wordt of die in de samenleving niet over gelijke rechten beschikt (bijvoorbeeld op basis van sekse, vluchtelingen-/asielzoekersstatus, etnische afkomst, handicaps of vanwege het feit dat iemand een wees is of lid van een religieuze of culturele minderheid).	X			X	
- Beperkte opleiding en/of is analfabeet of spreekt/begrijpt de lokale taal niet.	X	X		X	
- Bevindt zich in een situatie waarin hij/zij op meerdere manieren van anderen afhankelijk is (hij/zij is bijvoorbeeld afhankelijk van de werkgever voor onderdak, eten, banen voor familieleden of voor andere behoeften).	X	X		X	X
- Is emotioneel en economisch aan zijn/haar werkgever/aanwerver gebonden (bijvoorbeeld door een liefdesrelatie of bloedverwantschap).	X	X		X	
- Praat angstig/terughoudend over zijn/haar religieuze of culturele overtuiging.				X	
- Chantage/bedreiging familieleden.	X	X		X	X
- Illegaal verblijf.	X	X		X	X
- Is een lichtelijk verstandelijk gehandicapte (lvg-jeugdige)	X	X		X	X
Schuldenlast					
- Moet een buitensporige vergoeding terugbetalen voor werving, vervoer, huisvesting, eten, gereedschap of veiligheidsuitrusting en die vergoeding wordt rechtstreeks ingehouden op zijn/haar loon.	X	X		X	X
- De terugbetalingsregeling voor voorschotten op het loon is onduidelijk of gemanipuleerd.	X	X		X	
- Moet werken om een nieuw afgesloten lening dan wel schulden uit het verleden terug te betalen.	X	X		X	
- Ouders hebben een vergoeding ontvangen om hun kind met mensenhandelaren mee te laten gaan.	X			X	
Slechte werkomstandigheden					
- Buitensporig lange werkdagen en werkweken (geen of nauwelijks	X	X		X	

vrije dagen)					
- Kunnen onbeschermd en/of gewelddadige seks niet weigeren	X				
- Wordt bij ziekte of zwangerschap gedwongen tot prostitutie	X				
- Hebben zeer weinig kleding en kleding die meestal gedragen wordt voor sekswerk	X				
- Kennen alleen seks-gerelateerde woorden in de plaatselijke taal of in de taal van de cliëntgroep	X				
- Zijn niet voldoende gekleed voor het werk dat ze doen: bijvoorbeeld gebrek aan beschermende uitrusting of warme kleding	X	X		X	
- Na iedere of enkele klanten wordt er gebeld	X				
- Werkt met gevaarlijke stoffen zonder bescherming		X			
- Gebrekkige basisopleiding en geen professionele licenties voor het werk dat gedaan wordt		X			
- Samenhang tussen verschillende overtredingen van arbeidswetgeving (WML, ARBO, WAV, ATW)		X			
Ongelijke behandeling					
- Laag loon in vergelijking met markt		X			
- In geval van arbeidsongeschiktheid niet aangemeld bij UWV/direct ontslag		X			
- Geen afdracht volksverzekeringspremies		X			
- Geen zorgverzekering en/of geen informatie over zorgverzekeringsplicht		X			
- Betaalt premie aan werkgever, maar is niet verzekerd		X			
Minderjarigen (< 18 jaar)*:	X	X		X	
- Spijbelen					
- Haalt ('ineens') slechte cijfers					
- Lijkt ineens veel geld te hebben (dure kleding, telefoon etc.)					
- Krijgt dure cadeaus					
- Keert zich af van ouders/vrienden					
- Ligt veel op bed					
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag					
- SOA					
- Komt alleen nog thuis om te slapen					
- Heeft onverklaarbare schulden					
- Loopt regelmatig weg					
- Niemand weet waar jeugdige is					
* Dit zijn vooral indicatoren als het gaat om loverboys.					